

**КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ**

**від 18 вересня 2013 р. № 725-р
Київ**

Про схвалення Концепції розвитку агролісомеліорації в Україні

1. Схвалити Концепцію розвитку агролісомеліорації в Україні, що додається.

2. Міністерству аграрної політики та продовольства разом з іншими заінтересованими органами виконавчої влади внести у тримісячний строк в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України проект плану заходів щодо реалізації Концепції, схваленої цим розпорядженням.

Прем'єр-міністр України	М.АЗАРОВ
Інд. 70	

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету
Міністрів України
від 18 вересня 2013 р. № 725-р

КОНЦЕПЦІЯ
розвитку агролісомеліорації в Україні

Проблема, що потребує розв'язання

Загострення екологічних проблем функціонування сучасних агроландшафтів, насамперед, пов'язано з використанням земель, що не забезпечує дотримання оптимальних параметрів екологічних і соціально-економічних функцій територій, відсутністю системних меліоративних та протиерозійних заходів на орних землях, які становлять близько 78 відсотків сільськогосподарських угідь. Захисні лісові насадження лінійного типу

створюють екологічний каркас агроландшафтів, але їх кількість, лісівничий стан та безсистемне розміщення не відповідають сучасним вимогам.

Збереження і охорона орних земель належать до пріоритетів держави і є важливою умовою забезпечення збалансованого розвитку агроландшафтів, підвищення урожайності сільськогосподарських культур. В основу Концепції покладено заходи, спрямовані на розв'язання зазначеної проблеми шляхом покращення лісівничо-меліоративного стану захисних лісових насаджень лінійного типу та їх створення на основі науково обґрунтованих технологій.

Проблема неефективного захисту сільськогосподарських угідь захисними лісовими насадженнями лінійного типу зумовлена:

незбалансованим співвідношенням орних земель, природних сіножатей і пасовищ, лісів;

посиленням негативного впливу на агроландшафти та їх біологічну компоненту (зміна клімату, аридизація, техногенне навантаження тощо);

погіршенням лісівничого стану захисних лісових насаджень лінійного типу, зменшенням їх площі, ослабленням захисних і меліоративних функцій;

неефективністю конструкцій зазначених насаджень, що зменшує їх меліоративний вплив на сільськогосподарські угіддя;

відсутністю завершених систем захисних лісових насаджень лінійного типу;

застосуванням спрощених технологій у землеробстві, що послаблюють меліоративний вплив захисних лісових насаджень лінійного типу на сільськогосподарські угіддя;

зменшенням обсягу створення агролісомеліоративних насаджень за останні десятиліття.

Водночас практика успішного ведення сільського господарства в економічно розвинутих країнах свідчить про важливість застосування захисних лісових насаджень лінійного типу як невід'ємної складової сучасного землеробства. У цих країнах на державному рівні прийняті програми створення захисних лісових насаджень лінійного типу, які фінансуються з бюджету та сприяють заохоченню землевласників до виконання програм на території їх землекористувань.

Аналіз причин виникнення проблеми

Погіршення ефективності захисту орних земель захисними лісовими насадженнями лінійного типу зумовлене:

відсутністю цілеспрямованих системних державних заходів щодо захисних лісових насаджень лінійного типу;

недостатньою загальною площею різних категорій захисних лісових насаджень лінійного типу;

неефективністю захисту земель в умовах збільшення інтенсивності суховіїв, посух, водної і вітрової ерозії протягом останніх десятиліть у зв'язку із зміною клімату наявними системами захисних лісових насаджень лінійного типу, меліоративний вплив яких забезпечує захист лише 30 відсотків ріллі;

значним зменшенням обсягу створення нових захисних лісових насаджень лінійного типу;

відсутністю завершених систем захисних лісових насаджень лінійного типу на різних частинах водозборів;

погіршенням лісівничого стану захисних лісових насаджень лінійного типу, порушенням їх оптимальної вікової та видової структури;

зменшенням площі захисних лісових насаджень лінійного типу внаслідок неправомірної господарської діяльності;

ліквідацією агролісомеліоративних служб;

істотним зменшенням обсягу фінансування наукових досліджень з питань агролісомеліорації;

відсутністю юридичних норм, якими передбачена відповідальність за неефективне землекористування, та низький рівень фінансового забезпечення заходів із захисту ґрунтів від ерозії.

Мета Концепції

Метою Концепції є визначення напрямів інституційних змін і вдосконалення законодавства, що забезпечить оптимізацію площ захисних лісових насаджень лінійного типу за зональним принципом, ефективне господарювання в них і стане екологічною передумовою для збалансованого розвитку агроландшафтів. Це дасть змогу розв'язати проблеми захисту ґрунтів від деградації та забруднення, підвищення врожайності сільськогосподарських культур, збільшення обсягу виробництва екологічно безпечної продукції, забезпечення продовольчої безпеки держави, збереження ландшафтного і біологічного різноманіття, створення екологічно безпечних умов проживання населення.

Визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів

Можливі два варіанти розв'язання проблеми.

Перший варіант передбачає удосконалення системи управління розвитком агролісомеліорації та збільшення обсягу фінансування заходів щодо створення захисних лісових насаджень, їх обліку і контролю, що дасть змогу частково стабілізувати негативні природні процеси в агроландшафтах і розв'язати проблеми їх збалансованого розвитку, однак не забезпечить ефективний їх захист від негативного впливу природно-антропогенних факторів.

Другий варіант передбачає внесення відповідних змін до нормативно-правових актів, врахування у державних цільових програмах у сфері лісового господарства, охорони і захисту земель питання оптимізації площ захисних лісових насаджень лінійного типу за зональним принципом. Це дасть змогу спрямувати кошти державного бюджету на охорону найуразливішої частини сільськогосподарських угідь - орних земель.

Оптимальним є другий варіант за умови фінансування з державного бюджету, місцевих бюджетів та за рахунок коштів інвесторів.

Шляхи і способи розв'язання проблеми, строк реалізації Концепції

Проблему передбачається розв'язати шляхом виконання таких завдань:

першочергового проведення інвентаризації земель, зайнятих захисними лісовими насадженнями лінійного типу;

поетапного проведення лісовпорядних робіт і отримання об'єктивної інформації про їх сучасний стан та меліоративну ефективність;

внесення змін до нормативно-правових актів щодо використання захисних лісових насаджень лінійного типу;

наукового обґрунтування обсягу та категорій захисних лісових насаджень лінійного типу;

розроблення системи державного стимулювання щодо створення захисних лісових насаджень лінійного типу;

відновлення підготовки фахівців з агролісомеліорації у відповідних навчальних закладах III-IV рівня акредитації за державним замовленням.

Концепцію передбачається реалізувати протягом 2014-2025 років.

Очікувані результати реалізації Концепції, визначення її ефективності

Застосування основних концептуальних положень агролісомеліорації забезпечить значний еколого-економічний ефект - як прямий (підвищення врожайності, додаткове зволоження території, охорона земель від ерозії тощо), так і опосередкований (збільшення біологічного різноманіття, покращення умов існування фауни та проживання місцевого населення, зниження рівня захворюваності тощо), а за умови створення захисних лісових насаджень різних просторово-цільових форм у повному обсязі - забезпечить активний вплив на регіональні мікрокліматичні умови.

Реалізація Концепції дасть змогу:

підвищити стійкість біологічної компоненти агроландшафтів до негативного впливу;

забезпечити фільтрацію та очищення поверхневого стоку від шкідливих інгредієнтів шляхом переведення його з використанням захисних лісових насаджень лінійного типу у підґрунтовий;

зупинити ерозію та дефляцію ґрунтів;

покращити лісівничо-меліоративні функції захисних лісових насаджень лінійного типу в результаті проведення необхідних лісівничих заходів;

зберегти біологічне та ландшафтне різноманіття, посилити інтенсивність процесів природного відтворення агроландшафтів;

оптимізувати розміщення систем захисних лісових насаджень лінійного типу за адаптивно-ландшафтним принципом;

підвищити рівень полезахисної лісистості;

зменшити забруднення ґрунтів хімічними сполуками;

підвищити врожайність сільськогосподарських культур на міжсмугових полях;

збільшити підґрунтовий стік за умови досягнення оптимальної лісистості водозборів;

забезпечити додатковий обсяг поглинання вуглецю захисними лісовими насадженнями лінійного типу;

підвищити ефективність впровадження державних екологічних програм, пов'язаних з покращенням стану навколишнього природного середовища.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів

Реалізація Концепції повинна здійснюватися за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел, передбачених законодавством.

Обсяг фінансування, склад матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації Концепції, визначається щороку з урахуванням можливостей державного та місцевих бюджетів.